

428 Lib. V. De Martyrii instrumentis

lēm futuram esse Ecclesiam, tamquam fidelem erga sponsum Iesum illi toto corde fidem; ut opus non habeat scutulis vestibus, & pretiosis monilibus, ut illa exornetur, quemadmodum turres spoliis, & anathematis appensis decorari solent: nam cum ipsam mulierem fortē, exercitus, roboris, & fortitudinis semper experientur in martyrio, egregio fortitudinis opere; anachemata habet, spolia ab hostibus detracta; pœnalia nempe martyrii instrumenta, illustrissima sui roboris, & partae victoriae argumenta, & monumenta: *In honorem enim transierunt triumphi instrumenta supplicii: quæ Ecclesiæ sunt ad instar preiosissimorum monilium, & scutulæ veltis, quibus undequaque præcincti gatur, & exornantur, pergrataque sit sponso languis crucifixo.*

Ecclesia quasi altera palliæ peplo induitur, in quo Martyrum certamina ac pieta.

1478 Denique pieta dicitur Ecclesiæ Christianæ veltis; peplo sibi induit, in quo artificiæ intextæ vel quasi acupictæ prominent variæ rerum imagines: afflitus enim à dextris supremi Regis in vesti phrygionica, imaginata, diversis imaginib[us] distincta in induimentis diversarum figurarum. Et quænam, rogo, illustriores alia imagines, quam illæ, que ex fortissimis Martyrum facinoribus emergunt? Itaque quasi altera Pallas peplo induitur; in quo videoe vivis coloribus expressa Martyrum suorum certamina, atque labores; ungulas ferreas; laminas ardentes, fusiles, vectes, aculeos: terebra, rotas, ignes, cruce, craticulas, equuleos, catastas, vincula, compedes, catenas, & quæcumq[ue] alia sunt horrificum martyrii instrumenta pro tormentorum atrocitate. Cernas etiam effera tas, & immanes tyrannorum formas solo stratos & conculcatas; interim beatissimam Martyrum consummationem, Christo præside certaminum: dilacerata vario tormentorum genere membra, cruento abunde profluente: constantes species, ac fortes in excipiendis quantumvis immanibus cruciamentis ipsos Christi pugiles; immotis flabilesque durantes; ac demum ut gloriose triumphantores multis gloriæ fulgoribus conspicuos, corona, & palmis insignitos. Huc spectaculo arbitris Isaiae verba cap. 49. v. 18. ubi Christiana Ecclesia à tyrannis divexata introducitur tempore persecutions querens, à Deo se derelictam: cui ipse responderet, eos iplos, qui in fidei causa graviter afficti interierunt, futuros esse magnum ejus ornamentum, pictam togam, & peplo: *Vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris; & circumdabis tibi eos quasi sponsa.* Ubi noster Sanctius sapienter observat, Ecclesiæ hic induci in eo statu, in quo sponsa illa, de qua Cantic. 5. quæ vulnerata à civitatis custodibus, detraicto pallio, sponsum quærebatur, à quo se derelictam arbitrabatur; sed ab ipso recreatur, & genialibus vestimentis, & ornamenti excolitur. *Invenierunt me custodes, qui circumdeunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum.*

Can. 5.

Isa. 49. 18.

1479 Verba ad rem nostram premo, praemittens, pallium, de quo hic sermo habetur, esse peplo, seu veltum pictam cum imaginibus symbolicis: Unde R. Salomon, & R. Abbenezra, & R. Innominatus vertunt, peplo meum; ornamentum nempe operis du-

ctius, & passi candidum, nitidum, & puerum cum intertextis figuris. Atque hæc significat vox redid, quæ pro pallio ponitur; vestem scilicet nuptiale pictam, & imaginatum peplo: quo exornaverat Deus Synagogam, veterem Hebræorum Ecclesiæ apud Ezechi. 16. 10. *Vestivi te disco- Eze. 16. 10.*

lorybus, Hebraciæ ricab, id est, scutulis

Isai. 5. 49.

Peplum Ecclesiæ ablatum resituatum cum gloria.

Per martyria ablatum fuit Ecclesiæ opprobrium.

Martyres sunt Ecclesiæ tuires, in quibus universa Martyrii instrumenta.

S. August.

S. Nyss.

Hic

Martyrii instrumenta sunt in Ecclesia virtutis bellicæ monumentum: Dæmonibus formidabilitia; & quasi rustica instrumenta ad colligendam copiosam fidelium messem.

1480 *P*ro priori argumento præmitto, communi fuisse veteribus, Hebræis etiā, fortium arma, clypeos, gladios, pharetras, & similia alia suspendere ex turri aliqua excelsa, aliote prominente loco, ut illustre extaret suæ virtutis bellicæ monumentum.

Mos suspen- dendi arma- e turri.

Expenditur Canticorum locus.

R. Salo.

R. Abbe.

R. Inno.

Et Martyrum suppliciis. Cap. II. 429

Hic mos Tyriorum, Syriorum, aliarumque Gentium, quæ conterminæ erant Judææ; ut claret ex Ezechi. 27. *Perse, & Lydi, & Lybies galeam, & clypeum suspenderunt in te pro ornato tuo.* Ipsos etiam templi Jerosolymitani parientes illiusmodi armis, quasi spoliis, & anathematis appensis, ornarunt Hebrei; uti scribit Josephus lib. 25. Antiqui. cap. 14. *Circum templum affixa erant spolia barbarica, & i. Machab. 4. 27. Et ornaverunt faciem templi scutulis:* hostium nempe manubris, & quæ in bello parta erant. Lege Stephanum Valentini Episcopum ad c. 1. lib. 1. Machab. fol. 73. Ex his ergo jam appetat, quo intuitu dicta sint illa Canti. 4. 4. verba: *Sicut turris David collum tuum, quæ adficiata est cum propugnaculis; mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortior.* Fit planè allusio ad celebrem illam Davidicam turrim, in qua strenuorum bellatorum arma suspendebantur pro magnifico virtutis bellicæ monumento; uti observat S. Nyss. Homil. 7. *Corporalis turris constructio ex hoc est insignis, & suspicienda, quod sit opus Regis David, & ex loci superbia, & ex armis in ea suspensus, nempe clypeis, & hastis.* Preme Salomonis verba Pro. cum propugnaculis, Hebraciæ est ad propugnacula. R. Abbenezra ad suspendenda ora, seu aciem, hoc est enses. R. Innominatus, in monumenta. Pro clypei, est Hebraciæ scilicet, id est, pharetra, jacula: quorum multitudinem (ut loquitur Nyssenus) ostendit contextus nomine millenarii: Quod fluenter illa verba, omnis armatura fortiorum; LXX. omnia jacula potentium. Universa ergo arma bellica strenuorum hominum, qui foriter in bello occubuerunt; vel fortium virorum, his, cum opus sit, armardorum, suspensa erant è turri illa Davidica ad perpetuum monumentum.

1481 Certa præcipua horum verborum interpretatio Ecclesiæ Christianam spectat; cuius collum licet evangelicos ejus Doctores esse sentiant S. Thomas, Gregorius, Beda, & alii; dicendum tamen, collum huic Davidicæ turris persimile esse Ecclesiæ Martyres sanctissimos, qui sicut collum in Ecclesia sustinent Christum, pro quo nihil non subeunt, cætera ut pote longe inferiora contententes, & periculis offerentes audacter ac libenter, dummodo salvum caput sit. Et quidem, præter Christum, nihil est in Ecclesia Martyribus ipsius sublimius, de quibus S. Augus. in Ps. 67. *In Ecclesia summum locum tenent, atque apice sanctæ dignitatis præcellunt.* Unde putaverim clypeos, enses, hastas, jacula, sagittas, pharetras, & quæcumque alia sunt fortium bellatorum arma è collo Ecclesiæ suspensa, esse pœnalia omnia martyrii instrumenta, quibus Ecclesiæ illustrant, & tuentur. Vere robustorum tela, armatura fortiorum, & potentium jacula ad arcendos, & opprimendos hostes; & ut extet in Ecclesia Christiana illustrissimum virtutis bellicæ monumentum. Audi S. Nyssenum orat. 2. de SS. Quadranginta Martyribus, Martyres appellantem, *Turres divinae civitatis, qui omnem tormentorum penam, atque contumeliam, omnes terrores ingruentes, omnem minarum vim, tamquam puerilem quamdam amentiam deridebant, perinde ac si non corpora verberibus præberent, sed corporum umbras.* Etenim dum specto tot Eccle-

Rhodig.

Ferrari aciem

Demones re-

Poeta Ænei. 6. cecinit:

Procul o procul esse prophani Virgi.

Conclamat vetes, totoque obſſite luco,

Tuque invade viam, vaginaque eripe ferrum.

Ubi Servius putat, voluisse Æneam habere Servius.

contra umbras ensem consecratum. Hæc opinio tam accepta apud Scythas illos priscos fuit, ut *Acinacem* (sic gladium appellabant) quasi magnum Numen venerarentur; uti scribunt Clemens Alexan. in exhortato. ad Gentes, Arnobius lib. 6. Lucianus in dialogo de Amicitia, & Ammianus Marcellinus lib. 31. Adde ex Hortensio in Virgilium; Hortens. Et nostro tempore multi afferunt, ferrari aciem dæmones reformidare. Et re ipsa compertum est, & novimus quibus hoc ipsum nocturnis horis accidisse dicatur. Quod notum etiam videtur fuisse Hebræis (ut ex loco Canti. 3. probabo) apud quos arbitror, hos gladios aliquibus benedictionibus in templo consecratos fuisse, & sic divina virtute aliquid valuisse contra dæmones; figuratè imprimis gratiæ dona, & Evangelicæ legis verba portendentes, quibus usuri erant credentes in Christum contra diabolicos incursum. Ad quod allusisse videatur Paulus ad Ephe. 6. 12. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi reges.*

430 Lib. V. De Martyrii instrumentis

*Iusti
fo
res
ri
ni
Tunc
quen
divin
Verbi
us.*

Rupe

*Martyrii in
strumenta
Demonibus
formidabi
lia.*

Can. 3.7.

Rupe

*Muci
rum
ria
res &
Chri
part
Eccl*

s. C

S. Nyf.

Rupe

*S. Chryl.
Martyrum
vincula Da
monibus ter
rorum incu
tiunt.*

*Instrumenta
martyrii
confusa in
rustica in
strumenta
ad copiosam*

1483 Existimò planè, pænalia martyrii instrumenta Martyrum cruce rubricata, & consecrata, esse omnino Dæmonibus formidabilia, & in Ecclesia extare corporeæ hæc arma contra spiritualia nequitæ. Atque hoc illud esse reor, quod Canti. 3.7. dicitur: *En lectulum Salomonis sexaginta fortis ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi; uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.* De Martyribus strenuissimis Ecclesiæ gigantibus, & bellicosis militibus, sermonem hic esse ostendit lib. 3. parte 3. c. 5. Verè illæ Ecclesiæ fortissima, fidelissimè custodes, qui iisdem gladiis, quibus transfixi pro Christo sunt, terrorem incutunt tartareis hostibus, & principibus tenebrarum harum. Unde pro tenentes gladios, Hebraicè est, *apprehensi, tenti, transfixi gladiis:* ut sic non quibusvis gladiis, sed illis, quorum impetus generosè excepert, & fuso cruce conferarunt, pericula adversus Ecclesiæ nocturna, nocturnosque dæmonis cursus, repellant atque discutiant. Unde Chaldaæ verit. *Ab spiritibus nocivis, & dæmonibus, qui ambulant in nocte.* Stipant Christi lectulum, Ecclesiæ nempe, Martyres, circumvallant custodia prorsus regali, omnes corporis, & animæ robore præstantes, omnes diversimodis martyrii instrumentis apprehensi, & dilacerati, ut sic sponsam defendant ab improbis Angelis, à tartareis terroribus, qui vim gladiorum sustineat nequeant. Quò etiam revoces illa Cant. verba, *sicut turris David & quæ à S. Nysseno ita illustrantur: Clypei, & cum eis bastæ potentium afferunt terrorem hostibus, adeo ut ne omnino quidem audeant turrim invadere.* Cui interpretationi coronidem apponat S. Chrysostomus, aut quisvis alias, ex quo laudationem facrorum illorum vinculorum exhibuit Metaphrasles: *Has cænas, potentiarum, quæ à Deo ipso defecerunt, princeps exhorruit, & nunc etiam exhorret, ac multo cum timore eas subterfugiens compimitur. Has acies spirituum multitudine metuens at tremens, jaculisque inde immisso percussa, longius profugatur. Non enim ferre potest Spiritus Sancti gratiam, has ipsas cænas obumbrantem, neque scintillas ex divino illarum igne exilientes sustinet; sed ab ipsis incenditur, atque comburitur. Sic etiam efferenda, & magnificanda reliqua martyrii instrumenta, quibus cæteri Martyres sunt divexati ac cæsi.*

1484 Denique quod pænalia martyrii instrumenta, arma bellica sint conflata in rustica ad colligendam copiosam fidelium messem, videtur pulchritè effici ex Isaiae verbis cap. 2. ubi sermo texitur de amplissima Chri-

stianæ Ecclesiæ fundatione, & gloria, deque fidelium magno undique Gentium futuro ad ilam messm. concursu, ut alibi statuimus. Subdit ver. 4. *Ifai. 2.4.*

Conflabunt gladios juos in vomeres, & lanceas suas in falces. Enim verò per Lanceas, & gladios intelligo arma omnia militaria; qua Vates prædicet in rustica transferenda instrumenta, ut Cereris ministeris serviant. Qua dicendi figura significari putant communiter, interpres, non ultra, post Christi adventum, futura bella, & seditiones, sed pacem, pacisque commoda. Sed non fallar, si crediderim gladios in vomeres commutandos, & haftas in falces, esse martyrii instrumenta, bellica certè, quibus Tyranni Ecclesiæ expugnare, & perdere nitebantur: bellica enim hæc instrumenta pacem Ecclesiæ conciliarunt, & copiosam ei messem fidelium attulerunt, quasi in vomeres & falces translata essent. Nonne verum illud Tertullianicum effatum in Apologetico c. ultimo? *Plures efficimur quoties metimur à vobis; semen est sanguis Christianorum.*

De Martyribus strenuissimis Ecclesiæ gigantibus, & bellicosis militibus, sermonem hic esse ostendit lib. 3. parte 3. c. 5. Verè illæ Ecclesiæ fortissima, fidelissimè custodes, qui iisdem gladiis, quibus transfixi pro Christo sunt, terrorem incutunt tartareis hostibus, & principibus tenebrarum harum. Unde pro tenentes gladios, Hebraicè est, *apprehensi, tenti, transfixi gladiis:* ut sic non quibusvis gladiis, sed illis, quorum impetus generosè excepert, & fuso cruce conferarunt, pericula adversus Ecclesiæ nocturna, nocturnosque dæmonis cursus, repellant atque discutiant. Unde Chaldaæ verit. *Ab spiritibus nocivis, & dæmonibus, qui ambulant in nocte.* Stipant Christi lectulum, Ecclesiæ nempe, Martyres, circumvallant custodia prorsus regali, omnes corporis, & animæ robore præstantes, omnes diversimodis martyrii instrumentis apprehensi, & dilacerati, ut sic sponsam defendant ab improbis Angelis, à tartareis terroribus, qui vim gladiorum sustineat nequeant. Quò etiam revoces illa Cant. verba, *sicut turris David & quæ à S. Nysseno ita illustrantur: Clypei, & cum eis bastæ potentium afferunt terrorem hostibus, adeo ut ne omnino quidem audeant turrim invadere.* Cui interpretationi coronidem apponat S. Chrysostomus, aut quisvis alias, ex quo laudationem facrorum illorum vinculorum exhibuit Metaphrasles: *Has cænas, potentiarum, quæ à Deo ipso defecerunt, princeps exhorruit, & nunc etiam exhorret, ac multo cum timore eas subterfugiens compimitur. Has acies spirituum multitudine metuens at tremens, jaculisque inde immisso percussa, longius profugatur. Non enim ferre potest Spiritus Sancti gratiam, has ipsas cænas obumbrantem, neque scintillas ex divino illarum igne exilientes sustinet; sed ab ipsis incenditur, atque comburitur. Sic etiam efferenda, & magnificanda reliqua martyrii instrumenta, quibus cæteri Martyres sunt divexati ac cæsi.*

1485 Peropportuna etiam sunt huit argumenta illa ejusdem Regis verba Ps. 73. 5. ubi sermo est planus de Ecclesiæ persecutionibus: *Posuerunt signa sua, signa; & Ps. 73. 5. (non cognoverunt) sicut in exitu super summum.* Varii variant in hujus versiculi expositione. Communis existimatio est, per signa hic accipi debere vexilla in supreme parte portarum, & turrium civitatis erecta trophyi instar. Unde S. Hiero. & Campensis vertunt; *posuerunt, vel erexerunt vexilla sua in trophyum.* Reor signa hæc in trophyum ereta esse pænalia martyrii instrumenta, quibus tantopere Ecclesiæ hostes gloriabantur existimantes horribili illo tormentorum apparatu funditus devastatam Christianam reipublicam: cum verè ejusmodi signa mirabilis vicissitudine converta sint in Ecclesiæ trophyum, cum non illam perdiderint, sed potius glorificaverint, ac vehementer multiplicaverint, quasi in rustica instrumenta ad messem multam colligendam conflata essent. Quæ est pulchra Bedæ interpretatio ad illum Psalmum: *Posuerunt signa sua: dico signa, scilicet diversos cruciatus, & inaudita genera tormentorum contra SS. Martyres, in quibus ita quasi in prophetis gloriabantur. Et non cognoverunt hoc esse super summo, id est, de divina dispensatione, quæ voluit ut sanguis SS. Martyrum effunderetur, quo seges Ecclesiæ impinguata pullularet, & centuplum fructum afferret, sicut in exitu, id est, in conversione,*

*Martyrii in
strumenta
Ecclesiæ tro
phæ adver
sus Tyrannos
erecta.*

Beda.

*Varia Cru
cis acceptio.*

*P. Gret.
Lipfus.*

*Varia Cru
cis acceptio.*

*Instrumenta
martyrii
confusa in
rustica in
strumenta
ad copiosam*

1486 E Xordior à Cruce quæ Martyrum gloriosi lib. 2. de cultu imaginum; & in qua Redemptor omnium, & servator Jesus martyrum subiit, & innumeri alii hoc passionis generale glorioissimo Deum glorificaverunt; me ipse ad subeundam pro Christo crucem excitans perquam libenter. Antea infame lignum erat, & scelerum Nemesis; postmodum à Christo consecrata, instrumentum extat publicæ salutis, & scelerum una salus. De Cruce, Crucifque nominibus multa multi distinctè ac diffusè, noster præsertim Gretserus, & Justus Lipsius immensæ eruditissimæ viri, quos adire licet. Interim ego delibabo nonnulla addam hoc tormentum illustratura, ne absque Crucis splendore cæcus appareat, & quali atra in nocte hic noster tractatus.

In primis, mista Crucis laxa significatio ne pro omniangore, tormento, atque etiam interitu, quo cruciamur; & accepta prese pro cruciatu, & interitu in ligno, in quo figi, configi, suffigi, & suspensi damnati dicebantur; duplex genus crucium vulgo est receptissimum; simplex videlicet, & compa-
Etum. Simplex dicitur cum in uno simplici ligno rudique stipe fit affixio vel infixio, manibus, & pedibus substrictis funibus, vel clavis, aut utroque modo, atque has cruces stipes appelles. Ad hanc infixionem spectat nudum mediumque hominem erecto acutoque ligno, quod per os emergat infigi. Hoc acuta crux nominatur; & de qua Seneca lib. de consolat. ad Marciam cap. 20. & Epis. 14. & 101. Crux verò compacta illa est, quæ manufacta è duplice ligno. Hujus species triplex est, decussata, cùm æqualibus, & re-
tis lignis in medio connexis, obliquatisque inter se formatur ad modum litteræ X. ut observat S. Hiero. in c. 31. Jeremiæ. Comissa, cùm erecto ligno altero, alterum superne brevius imponebatur ex transverso, super quod nihil extaret, uti in littera T. appetat. Immisa erat, cum formabatur ex ligno ere-
tq., & alterum immittebatur, ut primum lignum emineret, & ita compacta est. Quæ omnia abundè illustrat Patrium testimonis Gretserus, & Lipsius.

1487 Secundò, ferè ubique Gentium Cuces fuile receptas in hominis præsertim vilio-

Et Martyrum suppliciis. Cap. III. 431

*In quo
Crucis sup
plicium re
ceptum &
quibus mo
dis.*

1488 His prælibatis, accedo ad Martyres nostros, monens quodcumque Crucis genus, & suspendendi, torquendi modum defumpum hominibus pro puniendis sceleribus, traductum planè, aut imitatum fuisse Tyrannis adversus Christi cultores numerosos. In primis ad Cruces simplices, ad stipes, & arbores fuile alligatos, fixosque innumerabiles, ibique diversimodè cruciatos, constat ex illorum actis relatís à Galionio cap. 1. Lege Baronum in notis ad Roma. Marty. die 6. Januarii, ubi de Martyribus ad palum ligatis sive comburendis, sive alio quovis modo torquendis, Tertullianus in Apolog. c. ulti. significat adeò crebrum in maiores illos nostros, & in religione proceres supplicium hoc fuisse, ut in illudium, convitiumque venerit, & Christiani vulgo semaxi à stipe, cui astrinxebantur, & farmentii à farmentis, quibus ibidem urebantur, sint dicti: De quo nos suprà lib. 1. c. 1. §. 13. Martyres etiam in arboribus appensi haud pauci fuere: in Martyro. die 24. Septembr. Paphnuis ipse palma affigitur. Fortissima foemina zoe, de qua Surius tit. 1. die 20. Januarii, A collo, & capillis in arbore

C A P. III.

*De Cruce, & stipibus, variaque ratione
suspendendi, & torquendi in illis Marty
res Christi.*

1486 E Xordior à Cruce quæ Martyrum gloriosi lib. 2. de cultu imaginum; & in qua Redemptor omnium, & servator Jesus martyrum subiit, & innumeri alii hoc passionis generale glorioissimo Deum glorificaverunt; me ipse ad subeundam pro Christo crucem excitans perquam libenter. Antea infame lignum erat, & scelerum Nemesis; postmodum à Christo consecrata, instrumentum extat publicæ salutis, & scelerum una salus. De Cruce, Crucifque nominibus multa multi distinctè ac diffusè, noster præsertim Gretserus, & Justus Lipsius immensæ eruditissimæ viri, quos adire licet. Interim ego delibabo nonnulla addam hoc tormentum illustratura, ne absque Crucis splendore cæcus appareat, & quali atra in nocte hic noster tractatus.

In primis, mista Crucis laxa significatio ne pro omniangore, tormento, atque etiam interitu, quo cruciamur; & accepta prese pro cruciatu, & interitu in ligno, in quo figi, configi, suffigi, & suspensi damnati dicebantur; duplex genus crucium vulgo est receptissimum; simplex videlicet, & compa-
Etum. Simplex dicitur cum in uno simplici ligno rudique stipe fit affixio vel infixio, manibus, & pedibus substrictis funibus, vel clavis, aut utroque modo, atque has cruces stipes appelles. Ad hanc infixionem spectat nudum mediumque hominem erecto acutoque ligno, quod per os emergat infigi. Hoc acuta crux nominatur; & de qua Seneca lib. de consolat. ad Marciam cap. 20. & Epis. 14. & 101. Crux verò compacta illa est, quæ manufacta è duplice ligno. Hujus species triplex est, decussata, cùm æqualibus, & re-
tis lignis in medio connexis, obliquatisque inter se formatur ad modum litteræ X. ut observat S. Hiero. in c. 31. Jeremiæ. Comissa, cùm erecto ligno altero, alterum superne brevius imponebatur ex transverso, super quod nihil extaret, uti in littera T. appetat. Immisa erat, cum formabatur ex ligno ere-
tq., & alterum immittebatur, ut primum lignum emineret, & ita compacta est. Quæ omnia abundè illustrat Patrium testimonis Gretserus, & Lipsius.

1487 Secundò, ferè ubique Gentium Cuces fuile receptas in hominis præsertim vilio-